

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt. félévre 2 frt. negyedévre 1 frt.

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Előfizetési felhívás.

a „KÖZMŰVELŐDÉS”-re.

A „Közművelődés” mint az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye a jövő 1884. évben pályafutásának VII. ÉVFOLYAMABA lép. Hogy a lefolyt hat év alatt miként töltötte be szép és közhasznú hivatását, annak megítélését szívesen hadjuk i. t. elfogulatlan ítéletű olvasóközönségünkre. Bennünket édesen nyugtat meg — egyszersmint pedig hathatósan ösztönöz a további kitartó munkásságra az öntudat, hogy szerény fáradságunk — míg a közjó szolgálatában Szentegyházunk és drága hazánk érdekében hozta meg nemes törekvés sugálta áldozatát — addig erdély kegyesszívű Főpásztorja s nem egy lelkes olvasónk részéről ismételt nagybecsű elismerésben is részesült. Munkásságunk tehát a jövőben nem laikkanai hanem hatványosan fokozódni fog. De a szellemi törekvés anyagi pártolás nélkül szárnyszeggett bérczi sas, mely bárha hivatásánál fogva a lég urának kellene lennie, e sárgómb göröngyei között tegetti szánalomra méltó életét.

Teljes bizalommal fordulunk tehát t. olvasó közönségünkhöz siessenek a nemes buzgalkodást hathatós pártfogásukkal eredményre segíteni. megújítván a jövő évre is előfizetésüket s úgy a társulathoz új tagokat — mint a lapnak új előfizetőket szerezvén. Lapunk eddigi széleskerete, de főképp erd. kath. érdeklőinket szemmel tartó irány ezután is megmarad. Gondoskodunk pedig arról, hogy a lap külső formája is megfelelő legyen a beltartalomnak. Ugy a díszesebb papír, mint az izléses, hibátlan nyomás által. Az előfizetési feltételek maradnak a régiek. És pedig:

Egész évre — — — 4 frt.
Félévre — — — 2 frt.
Negyedévre — — — 1 frt.

Az előfizetések legzélszerűbben postai utalvány által eszközölhetők és a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők. — a társulat tagjai a lapot tagdíjajkért kapják, miket pontosan befizetni a társulat érdekében ismételve kérjük az i. t. társ. tagokat.

Gyulafehérvárt. 1883. decz. 13.

A szerkesztőség.

Silvester estójén.

Lezajlott év Isten veled. Sok ember nem kívánja vissza talán óráidát; sokat ígértél, keveset adtál. Mint nagy remény állottál egykor előttünk, mint mult jelensz most meg emlékezetünk előtt. Oh idő mily különös a te távozásod; ha helyet hagytam el — még oda visszatérhetek — még föllehetem azt pár hosszú út s nagy fáradság után is; de a te helyedet nem találhatom sehohol sem. Mi vagy te idő? maga az eltűnés — más néven: enyészet.

Sokan azt hihetik, hogy távozásod által mit sem veszítettünk. Nem veszteség az: közelebb állani az örök boldogsághoz; nem veszteség az — mentnek lenni napjaid fájdalomtól. Szállj le tehát sirodba; te elmúltal, a remények nem — túlélték korodat s az emberek milliói más czélokért tanultak lelkesülni; nem volt hivatásod: marandandólag boldogítani bennünket.

Haldokló év — mondják mások — épen eltűnéseidnél vesszük észre, hogy mit veszítünk el benned. — Kincs volt minden pillanatod, benne élv és szeretet; talán nem éreztük át azt eléggé a jelen pillanatában — oly eltozult gyakran az ember, keltelyei, sejtelmek elhomályosítják jövőjét és eltörlik egyszersmint azon örömeiket, melyeket a jelen nyújthatott volna. Talán még csak ezután fogjuk leírni azt — amit te elvetettél; örömmel és fájdalommal voltál vegyes — ez volt érdemed. Semmi sem türehtetlenebb, mint folytonos boldogság:

Alles in der Welt lässt sich ertragen
Nur nicht eine Reihe von guten Tagen.

Éppen a szenvedések azok, mikro örömmel gondolhatunk vissza; az átélt örömeink csak multja van; de az eltűnt fájdalmak a megjutalmaztatás reményére jogosítanak fel bennünket — a szenvedések megdicsőült jövője: az ég. A szenvedés az emberekkel — bármint kerüljük — több jót tett, mint

Mai számunkhoz egy féltív melléklet és a tartalomjegyzék van csatolva.

az öröm. Nagy embereket nagy idők neveltek, az idők nagysága pedig azon szenvedésekben és megpróbáltatásokban rejlett, melyeken koruk gyermekeit átvezették. A sok szükség volt a szellemi törekvések első iskolája — az erények legszebb virágai a szenvedések talaján nőttek fel; — itt a lángoló szeretet, melyet nem tudott eloltani a vizeknek özöne „*aquae multae non potuerunt extinguere charitatem.*“ — itt a csodálatra méltó türelem, szívat a szenvedés teszi az embert emberré s mi több, ad neki isteni színezetet; Jézus Krisztus is legkedvesebb anyja ölében, mint a fájdalmak férfúsága. Ne riadjunk vissza tehát a szenvedésektől, a szomorú fűz is a remény színébe öltözik, a bánatok fája is zöld; mintha azt mondaná: fája mainkra épült a remény — szenvedéseinkből még sok öröm eredhet.

Mily kicsinyes azoknak felfogása, kik a sorsnak játékát látják mindenütt; reájuk nézve a világnak kezdete: véletlen — célja: semmisülés, az élet egy oly küzdés, melyben el kell enyészniük — keserűség, melyet csak a kábulat gondolhat édesnek.

Égészen mást fedez fel ebben a nyugodt vizsgáló tekintete, szerinte a változó események folyamát a gondviselő Isten rendezi; ki fent áll mint kezdet és vég, mint mérhetetlen boldogság és lényeg — törvény; mint egyetlen, de nagy megfajtése az élet titkainak.

Ha nem is látjuk őt közvetlenül — kísérhetjük gondolatban lépten-nyomon; mintegy elfátyolozta arczát, a mulandókon át kell pillantani, hogy megtekinthessük; pedig hány ember áll meg emezeknél, anélkül hogy szellemi buvárként alább bocsátkozzék; hasonlítanak az ilyenek a hullám világ felső rétegeihez — a tenger felületén látható a habok szoklése, ezek sem tudják, mily mélység fölött úzik könnyelmű játékukat. Az isteni gondviselés nélkül a világot kimagyarázni nem lehet; — támasz kell a tárgynak, mely a levegőben van felemelve, — másképp földre hull — támasz kell az esetleges létnek, másképp visszadől a semmiségbe. A föntartás bizonyos értelemben folytatódólagos teremtés — de Istennél semmi sem célvesztett. Ő célja önmagának és ezen célirányos fenntartás a gondviselés. A gondolkozó ész látja, hogy mily összefüggésben állanak egymással — mily sorban születek egymásután az igazságok. Az igazságok csak úgy állnak fent, ha közülök egy sem hiányzik; — centripetal természetűek, egy nagy központ felé tartanak és ez — az Istenség gondolata.

Előbb van a végtelenség, mint a véges lények milliója — előbb a szükségesség, mint a lehetőséggel vegyülő létkor — előbb az örökkévalóság, mint a századjaival az idő; a lényeg — igazságokban vannak letéve a tökély fokozatok — a természet hierarchiájának alapvonalai.

A mily szüksége van a mindenségnek a gondviselésre — ép oly természetes kifolyása ez az Istenségnek. — Benne van a tudás, mely nem ismeri

a hely és idő határait, a jövő már előtte áll — és régóta végignézte azon utakat, melyeken az emberiség célja felé haladni fog.

Benne van az akarat, mely önmagában lényeges jóság, — és velünk szemben szeretet; ez pedig nem veti oda áldozatul bármily sors játékának kedveltjeit. — Örökölk még álmainkban is fölöttünk és ugy egyengeti lépteinket, hogy az örvény alattunk tátongjon — bennünket elne nyeljen; — a fájdalom elérjen; de erőnket felül ne mulja soha sem — élvezzük az örömet is; de nem annyira, — hogy célunkat tévesszük el miatta.

Engesztelődve állunk meg sirodnál hadokló év — nagy hivatása volt éppen fájdalmas pillanataidnak, mint nagy tankönyv állasz most előttünk — minden nap egy lap benned, a sorokban és a sorok között e szó olvasható: Gondviselés.

Bár most távozol, még lesz találkozás az emlékezet világában, mely vissza varázsolja a múltat; — még lesz találkozás, ha jön a számadás, hol minden órád nagy súlylál fog birni az örökkévalóság mérlegében. Oh Isten! Fölkél még ezen eltűnő év — és szeretetednek lesz megdöntetlen érve.

»Kinyilatkoztatás és hitregészet.

Mélyen t. olvasó közönségünk már eléggé bő tájékozással bír Fülöp Alajos nyug. plébánosnak a fenti cím alatti kéziratban lévő terjedelmes művéről, részint az e lapok hasábjain évek előtt közzétett egy pár jeles mutatóványból, részint azoknak alapján a szerző és Bouriaz Ernő brassói r. kat. gymn. tanár között kifejlett érdekes tudományos vitából, melynek szintén örömmel engedünk tért lapunk hasábjain, dacára az itt-ott hangzatosított kifogásoknak. Mi ugyanis, bár ha a lefolyt vitában kifejezett nézetekkel nem mindenben és nem mindenhol értettünk egyet, mindazonáltal tekintve az abban nyilvánult komoly törekvést és széleskövi alapos tudományt, elég érdekesnek találtuk arra, hogy lapunk komolyabb színezetű hasábjait annak számára megnyissuk.

A tudós szerző nevezett kézirati művét most sajtó utján nyilvánosságra kívánja hozni, melyet egy valódi szaktudósra valló értekezéssel fog bevezetni. Ezen »Bevezetés« hozzánk előlegesen beküldetvén, mi csak a buzgó szerző által szándékolt és sok jó akaratról tanuskodó, nemes czélt kívánjuk lehetőleg előmozdítani akkor, midőn lapunk illetékes terét annak számára megnyitjuk. Ime a fencidésért

Bevezetés.

A »Kinyilatkoztatás és Hitregészet« című műnek feladata és célja: az ugynevezett klasszikai hitregészet — mitologia — eredeti igaz értelmének magyarázata, és származásának, létrejöttének, fejtegetése, — vagyis: mindazon kuffőknek, forrásoknak, eszméknek és örök igazsá-

goknak megjeleése, melyek alapján az egy igaz istentől hűtenül elpártolt pogányok, a bölcsészet, költészet, szónoklat, csillagászat stb. segítségével saját vallásos eszméiket, hiterkölcsei tanait, vagyis mythológiájukat és hitregészeti rendszereiket megalapíták.

Jelen mű azon legfőbb alapelvből indul ki, hogy az egész mindenségnek — oda értve a szellemvilágot is — csak egyetlenegy teremtője, fenntartója, kormányzója és igazgatója, szóval: hogy csak egy Isten van, s hogy az egész emberi nem is csak egy emberpártól származott le. — Továbbá, hogy az Isten magát, vagyis az ő isteni tulajdonait, az egész emberi nem iránti czéljait, akaratját terveit és örök igazságait; — a bűnbeesés után pedig a megváltást, az ígért Megváltó-Messziás személyes tulajdonainak és egyéb életkörülményeinek bővebb meghatározását stb. stb. Ádámtól kezdve, időről időre mind világosabban kijelentette s ezen kijelentéseit az egész emberi nem közös javára és minden időkre nézve tette; s hogy ennél fogva nem is volt semmi szükség arra, hogy az Isten a pogány népeknek, mint a kiknek Ő szintén egyedüli legfőbb Ura és Istene, külön nyilatkozzék, külön jelentse ki legszentebb akaratját, örök terveit és igazságait, stb.

Azonban, miathogy az Úr Isten azt akarta, hogy az ő kijelentései az összes emberiség közös lelki javát és örökségét képezzék mindig: ugyanazért végezen bölcseségénél fogva időről időre gondoskodott arról is, hogy az adott isteni nyilatkoztatásokat a pogány népek is — ha éppen komolyan akarták volna — kellőképen megismerhessék és saját lelki javukra fordíthassák. — E részben ugyanis kétségbevonhatlanul áll az, hogy a világ teremtésétől kezdve a bábélorony építéséig, és így mintegy 1800 évig, az egész emberi nem még egyhítű és egynyelvű lévén; ennélfogva az addigi isteni kijelentéseknek és tett ígéreteknek is még mindig teljes birtoklásában volt. — A nyelvzavar után pedig nem sokára az Isten kiválasztá Ábrahámot, őt s az ő maradékait rendelvén a már eddig adott s a még ezután adandó isteni kijelentések és ígéretek közvetlen örökösévé és örvévé; — kijelentvén egyszersmind azt is, hogy ő benne s az ő maradékában, a Messziásban, áldatnak meg a földnek minden nemzetségei.

S mint a bibliából tudjuk, már maga Ábrahám is egy bizonyos ideig Egyiptomba menekült, mely már akkor a műveltségnek igen magas fokán állott: Jákob pedig — az Ábrahám unokája — már egész családjával és összes cselédeivel együtt véglegesen átköltözött Egyiptomba, s a róla nevezett izraeliták, vagyis zsidók, körülbelül 430 évig maradtak ott; s mely idő bőven elégséges volt arra, hogy a pogány egyiptomiak a zsidók szent vallásával teljesen megismerkedhessenek. — Aztán azt is látjuk, hogy még később is a zsidók részint büntetésből, részint pedig az irtalmas Istennek örök terveinél fogva, majd a babyloni, majd pedig az assyriai fogságba vitetnek s huzamos időnkig ott tartatnak, hogy az ottani pogány népeknek és azok szószédainak is elég alkalmuk legyen a későbbi revelációkkal is kellőleg megismerked-

ni. — Minen keze által megereim, azt is, hogy a legkitűnőbb görög tudósok közül is többen miért zarandokoltak majd Egyiptomba, majd pedig Aziába, hogy t. i. ott, ugyyszólván az emberi nem és tudományok bölcsőjénél, s a legelső és leghitelesebb kútforrásból meríthessék örökre bámulatos ismereteiket. — Ezért írja már szent Pál ap. is, hogy „a mit Isten felől tudhatni, az nyilvánvaló a pogányok előtt is, minthogy az Isten kijelentette nekik, úgy, hogy ők e részben menthetetlenek.“ (Rom. I.)

A nagy apostolnak ezen szavait mi is úgy értjük, mint sz. Agoston értette, a ki egy helyt azt mondja: „A jó keresztény óvakodik mindazoktól, kik a világ eivel szerint bölcselkednek, és nem az Isten szerint, ki magát a világot is alkotá. Mert apostoli parancs inti őt, és készséggel engedelmeskedik ezen mondatnak: „Meglássátok, hogy valaki benneteket el ne ámitson a bölcselkedés és hiábavaló költemények által.“ (Coloss. 2. v. 8.) Nehegyen azonban mindenkiről így vélekedjék, hallja ugyanazon apostolnak álitását némelyekről: „Hogy az, a mit Istenről tudhatni, előttük — a pogányok előtt — is nyilvános, az Istentől kijelentetvén az nekik.“ (Rom. 1.) És az athéneiekhez tartott beszédében, midőn valami nagy szerűt mondott, a mit csak kevesen érthetének, t. i. hogy „Ő benne élünk, mozgunk és vagyunk“ hozzá adá: „a mint közületek is némelyek mondták“ (Actor. 17. v. 28.) Egy keresztény bizonyára megtudja magát óvni az ökpogányok-tévelyeitől is. Mert a hol írva van, hogy az Isten azok által, a kik lőnek láthatatlan tulajdonait felloghatókká tevő: ott egyszersmind az is mondatik, hogy nem helyesen tisztelék az Istent, miután más egyéb tárgyknak is egyedül csak őt illető tiszteletet adának. „Mivel hogy megismervén az Istent, nem dicsőíték úgy, mint Istent, sem hálaikat nem adának neki, hanem hukká levének képzelődéseikben és meghomályosodék balgatag szívök . . . És fölcserélék a változhatatlan Isten fölségét a romlandó ember, madarak, négylábu és csuszónizs állatok hasonlatosságával és képevel.“ (Rom. 1.) — hol ő — sz. Pál — a rómaiakat, görögöket és egyiptomiakat akarta érteni.“ (S. Aug. De Civ. Dei I. 8. c. 10.)

Már azon legfőbb alapelvből, hogy csak egy Isten van, s hogy az emberi nem is egyetlen közös törzsből származott: önként következik az is, hogy: ha az Úr Isten Adámtól kezdve időről időre, és mindig tisztán meghatározott történeti személyekhez, vagy legalább ilyenek által tette az ő nyilatkoztatását, maga is — ugyyszólván — a világtörténet kiegészítő részét kellett, hogy képezze. — S miután ez tagadhatlanul igaz: akkor ugyan ki csudálkozhatnék azon, ha én is ezen művemben, a klasszikai hitregészeti eredeti igaz értelmének magyarázatában, határozottan a történelmi, még pedig: *ιστορικόν* szent történelmi, vagyis bibliai téren mozgok, s a mythológiát azon őforrásokra, azon eredeti kútforrásokra akarom visszavezetni, a melyekből az legelső kiindulási pontját, őseredetét vette?!

S ha közönségesen azt szokták mondani, hogy minden ország, vagy intézmény azon az alapon és azon esz-

vezetett; akkor még inkább elmondhatni, miszerint a mythológiát is csak azon az alapon lehet és kell legbiztosabban, legtermészetesebben és leghatározottabban magyarázni és fejtegetni, a melyen az létrejött, vagyis az isteni kinyilatkoztatás alapján, és így csakugyan ugynevezett történeti alapon.

E téren mozgott a 17-ik századon élt Vossius Gerhárd is; és nagyon fontosak, a miket a legújabb s leg-hirnevesebb mythologusok egyike, Kreuzer, e részben mond, hogy t. i. „Az én vizsgálódásaimnak egyik legfőbb vívmánya, eredménye az, hogy Vossius Gerhárd régibb rendszere, mely a pogány összes hitregéit az Isten válasszott népének tett kinyilatkoztatás elfajulásának tartá: alapvonásaiban sokkal helyesebb s következményeiben sokkal hasznosabb, mint azok vélnék, a kik például Homérnél vették a görögök őshitét feltalálhatni.“ (Vorrede zur Uebers. v. Grichard ägypt. Mythol. 8. XVI.)

Arra nézve, hogy a hitregészet valódi értelmének magyarázata is történeti alapon kell hogy nyugodjék, nagyon érdekes Dr. Somogyi Károlynak alábbi jegyzete is. — Ő ugyanis a világhírű Cantu Caesar eme szavaira: „Az ősidők inkább mythicus, mint történeti jelleggel bírnak, s a csillagjóslati szerkezetek és az égi testek forgásának nagy korszakai nyújták az alapot, vagy körülményeket azon előadásokhoz, melyekben a csillagok emberek gyánánt lépnek föl“ — azt az észrevételt teszi, hogy „ezen állítás . . . szintoly alaptalan, mint a mily tévedés volna hinni, hogy: a lant, hattyu, sas, delfin, korona, kígyó, kos, bika, rák, oroszlán, bak, cet, kutya, halak stb. (megannyi csillagzatok nevei) nem a földön látható tárgyak- és állatoktól nyerték elnevezésüket, hanem inkább megfordítva, ezek a csillagoktól. — A csillagászat bizonyosan később fejlődött tudományává, mint a történet; s ez utóbbi előbb birt kétségbenemvonható adatokkal a végre, hogy az általa örökítettmi kívánt tetteket és egyéneket a változatlanokul ismert csillagokhoz emelje; méltán hívén a lehető legnagyobb megdicsőítettetésnek, ha valakit a nap hold- és más csillagokhoz hasonlíthat . . . Az emberi természetnek egészen különböznie kellett volna amaz ősidőkben a mostanítól, ha a földi és alantiaktól az égiekhez emelkedésnek eme rendes utjával ellenkezőt követett volna akár a hízégsben, akár a való érdemet dicsőíteni és örökíteni törekvő buzgalmában.“ (Cantu Caesar Világtört. II-ik köt. 13 és 14 lapon a*) alatt.)

Ezen idézetet s a benne foglalt alapeszmét a mythologia valódi értelmének magyarázatában annyiból is fontosabbnak tartjuk, minthogy a jelen mi is a régi többnyire még Krisztus előtti korból ismert egyes csillagok és egész csillagzatok ismertetésére és keletkezésére is rendszeren kiterjed; s ennél fogva a fennebbi idézet alkalmasnak látszik arra is, hogy e részben álláspontunkat ne csak támogatassa, hanem ugyszólva-megdönthetlenné is tegye egyzerszemind.

Tagadhatlan az is, hogy ezen műnek és ezen mű egész irányának nagyon sok ellensége van: ugyanazért tán nem lesz fölösleges, ha Lükén Henrik münsteri tanárnak: „Die Traditionen des Menschengeschlechtes, oder :

Die Uroffenbarung Gottes unter den Heiden“ (Münster, 1856) ezimű művének bevezetéséből a IV-ik fejezetet itt egész terjedelmében közlöm. Ez pedig így hangzik: „Ha tehát a pogányságban különböző tanok és vallások mondanak vannak, melyek az őskinyilatkoztatással megegyeznek, s maga a pogányság is egy fensőbb őshagyományra, mint az ő eredeti hitismereteinek ősforrására mutat: akkor csak a vezérfonalat kell fölkeresnünk, melynek segítségével a pogányság tömkeleg labirintyszerű folyosóin áthatolhasunk, abban az őskinyilatkoztatás nyomait keresendők, a nélkül, hogy — a mi különben könnyen megtörténhetnék — a pogány hitregék és mondanak tévutjaira vetődnénk. — S ezen vezérfonalat maga a kinyilatkoztatás nyújtja a kezünkbe. — A legbiztosabb ut ugyanis, mint már mondtuk, az, ha mi az őskinyilatkoztatás minden egyes tanait rendre vizsgáljuk és azt kérdezzük: valyon tartott-e? s ha igen, hát mit tartott meg azokból a pogányság? —

Az őskinyilatkoztatási tanok részint történetiek, s az emberi nem őstörténetére, u. m. a teremtésre, a bűnbeesésre s a vízőzönre vonatkoznak, egészen a bábeltorony építéséig s az emberi nem szétszóratásáig, — részint látnokiak, s a Messiás iránt tett ígéretet, a világ végét, s ez élet utáni jutalmazást, vagy büntetést tárgyalja, — részint pedig tisztán dogmatak, menyiben az egyetlenegy Isten s a fensőbb szellemvilág létezésére vonatkoznak. — Meltán kérdezhetjük tehát, hogy ezen irányban az egész világon elterjedt pogányság tanít-e valamit? s ha igen, hát mit tanít ezekről? S van-e azokban az őskinyilatkoztatási tanokkal feltűnő hasonlóság és megegyezés?

Azonban, ezen fürkészetünkben jól kell ügyelnünk, hogy meg ne esalattassunk, valamely ugytetsző, vagy csak esetleg hasonló eszmét, vagy tárgyat valóságos megegyezésnek tartván, s nem gondolván arra, hogy ezen tanokat tán magok a pogányok is fölfedezhették, vagy a későbbi történeti időkben kölcsönözhatték stb. De . . . ha ezeknek az ellenkezője tisztán kimutatható: akkor nem marad egyéb hátra, mint a keresztény föltevés az őskinyilatkoztatásról, mint az emberiség eredeti közös javáról; s akkor csakis ez leendő képes a pogány tanok elferdültségét és elvadultságát kellő világításba helyezni, — de ebből aztán az is önként fog következni, hogy a pogányság vallások eszméinek alapját is maga az őskinyilatkoztatás képezi. — s ez által még azt is nyerjük, hogy a pogányság jellegét és annak a kinyilatkoztatáshoz viszonyát is meghatározhatjuk.

A pogányságnak nem minden tana függ közvetlenül össze a kinyilatkoztatással. De ha igaz az, hogy csakugyan a revelatio képezi a pogányság létalapját: akkor bizonyára sok olyasmi, mit a pogányság önmagából látszott kifejteni, utóbb is csak ezen gyökre, ezen ősforrásra vezetendő vissza, — sőt, hogy a pogány vallás alapelemei tulajdonképen nem egyebek, mint a kinyilatkoztatási tanok elfajzásai és elvadulásai. Ezen esetben pedig a pogányság valódi értelmezése s a mythosok magyarázata csakis az őskinyilatkoztatási tanok alapján eszközölhető. — De itt — természetesen — óvakodnunk kell azon törekvéstől, hogy magokat a pogány tanokat kezdjük fejte-

getni s a kinyilatkoztatási tanokkal összefügésbe hozni, minthogy ez irányban nagyon könnyen eltévedhetnénk. (Az alázatosság, Istenéhez és egyházához mindig hív keresztény a tudományok zürzavarában sem szokott oly könnyen eltévedni, mint ezt már sz. Agoston is nyíltan meré állítani. Lásd fenebb a III. lapon) — Sokkal biztosabb lesz tehát — folytatja Lükén — a mi eljárásunk, ha csakis azt vonjuk tárgyalásaink körébe, a mi azokkal szükségképen összefügg s mintegy önként kínálkozik. — S valóban, ha mi ily formán járunk el, s ha öskinyilatkoztatási álláspontunkhoz szigorúan fogunk ragaszkodni: épen ebből és így fog leginkább kitűnni az, hogy e részben helyes uton járunk s az öskinyilatkoztatási tanokban csakugyan megtaláltuk azon vezérfonalat, mely a pogányság tömkelegén képes biztosan keresztül vezetni beünket, s a melyhez maga az egész pogányság is, az ő összes regéivel és mythuszaival együtt, mint valamely jegecedési ponthoz, ugyszólva, hozzátapad.

Ugy van, — nincs, nem lehet más kulcsunk, mely minket a pogányság szentélyének belsejébe vezethetne és a mythosok és regék valódi értelmét keünkbe adhatná, mint a keresztény öskinyilatkoztatás, a melynek világító fáklyája mellett a pogányság nem egyéb, mint maga az elferdített, eltorzított megcsontított és meseszerűvé vált keresztény igazság, mely az öskinyilatkoztatásban adott vala.

Ezek valóban fontos eredmények legelőbb ugyan magára a pogányság eredeti igaz értelmezésére nézve. — de ép oly fontosak, vagy még tán fontosabbak azon vélemények, a melyek, megfordítva, ezekből a kereszténység igaz voltára és istenségére utalnak. Ugyanis, azon körülmény, hogy az öskinyilatkoztatási keresztény tanok nemcsak a szidoknál találhatók fel, hanem a földnek minden népei bírnak azokról habár csak regés hagyományokkal is: ez már maga is elég világosan szóló bizonyítéka annak, hogy azon tanok az egész emberi nem valóságos örökségét képezik; s hogy az egész emberi nem is az egy Ádámól származik, — szóval: ez csalhatatlan bizonyítéka annak, hogy a szent történet igazi világtörténet.

S ha aztán a keresztény még a pogányoknál is az öskinyilatkoztatásuak még mindig felismerhető, habár sokképen elferdített maradványait látja s ezeket csakis saját isteni vallásában szemlélheti a maga eredeti, tiszta és meg nem hamisított fényében: ez lelkére igen örvedetes benyomást kell hogy gyakoroljon, főleg ha elgondolja azt is, hogy ő, mint a ház gyermeke és örököse, teljes birtokában van mindazon lelki javaknak — melyeket kezdetben az örök Atya az embereknek örökségül adott vala — holott a pogány, mint tékozló fiu, idegen tartományokban — s távol az édes atyai háztól, alig képes régi szép örökségéből — ugyszólva — egyes lapokat és rongydarabokat felmutatni, a melyek még csak arra sem elégek esek, hogy azok az ő mesztelenségét és rutságát eltakarják. — Ez, és ennek megfontolása — mondom — meleg érdeklődéssel és őszinte ragaszkodással kell, hogy saját isteni vallása iránt eltöltse a keresztényt. Eddig

Lükén. kinek fennczimzett műve nem csak a németeknél talált kedves fogadtatásra, hanem legműveltebb nyelvekre is, lefordítatott, le még magyarra is egyik r. k. papnevelde egyházirodalmi iskolája által.

A hitregészet valódi értelmének magyarázatára nézt nevezetesen Schmitt H. József eme szavai: A pogány népeknek történeti valamint vallási hagyományai is a szentírás támogatására vannak, ha azzal megegyeznek, — ha pedig attól eltérnek, azonnal önmagukkal s a népek hagyományával is a lehető legnagyobb ellentmondásba esnek, s a látható természetben sem találunk sehol megerősítésre; — és épen azért, azok ilyenkor összefüggésnélküliek, ábrándosak, meseszerűek — balgák vagy épen nevetségesek. — Csak a szentírás az, a mely teljes összhangzásban van önmagával, a látható kültermészettel és a pogány népek öshagyományával; s csakis ez felel meg igazán az emberi természet legbensőbb szükségleteinek. (Ur-Offenbarung, Landhut, 1834.)

Ez irányban Schlegel Frigyes: „Philosophie des Lebens“ című művének következő szavai is figyelmet érdemelnek: „A szentírás, ugy a mint az ránk maradt, s a mely ez előtt mintegy 3300 évvel vette kezdetét, épen nem zárja ki az azelőtti, mintegy 24 évszázad régiebb szent hagyományát, az emberi nem különféle felvilágosítását s az ugynevezett öskinyilatkoztatást, de sőt e helyett nyíltan rá is mutat arra, hogy az Isten már az első embernek is tett kinyilatkoztatást, épen ugy, mint az óriásvilág eltörlése után az emberi nem második törzsatyjának, Nőnek is. Azonban minthogy ezen kijelentés és isteni felvilágosítás egészen szabad folyásban jutott a későbbi nemzedékhez: azért a régi, az ősi szent hagyomány is sokképen meghamisított, költeményekkel és regékkel elárasztatott, — hol az istenileg kijelentett magasztos igazságok mellett már erkölcstelen mysteriumok és bacchánsi ledér szokások is bőven fordulnak elő, melyek miatt az eredeti tiszta igazságok utóvégre is, a sok csillogó külső képlet mellett s az egymásnak szüntelen ellentmondó jelvényes symbolumok alatt, mint valamely 2-ik chaosban öszürben envészik el. — Innen és így eredett amaz ismeretes bábéli nyelv, — monda — és képletzavar, a melyet minden régi de sőt a legrégiebb népeknél is kétségbevonhatlanul feltalálhatni.

Az Isten igaz ismeretének helyre állításában, és annak a pogány elemektől megtisztításában tehát az első és legszigorubb követelmény az, hogy az öskinyilatkoztatásból a pogány költemények és minden erkölcstelen elemek gondosan különválasztassanak és kiküszöböltessenek.“ stb.

Ezekből tehát láthatni, miszerint a mythologia, ugy a mint az van, nemcsak hogy nem használ, de sőt végzetlen szokot árt a valódi tudománynak, a mely maga is az örök igazságon kell hogy alapuljon, s még többet a kereszténységnek; ugy, hogy nézetünk szerint a latin és görög klasszikusokat is — kikenél a mythologia oly nagy szerepet játszik — vagy teljesen ki kell zárni a közoktatásból, vagy minthogy ebbe egyetlen művelt nemzet sem egyeznék soha belé: akkor a pogány klasszikusok vallás-

és erkölcsrontó eszméinek ellensúlyozása végett a mythológiát is keresztény szellemben, vagyis az isteni kinyilatkoztatás alapján kell magyarázni, a mire már maga a pogányság s a mythologia eredete és fejlődése is nyíltan felhív bennünket.

Én azt is jól tudom, hogy ezen műnek, a mely hivatva van a mythológiát a maga őseredetére, legelső forrásaira visszavezetni miért van — már a priori — oly sok ellensége, azért t. i. mert sokan azt hiszik, hogy a mythológiának az isteni kinyilatkoztatáson nyugvó magyarázata, utóvégre is, többet fog ártani, mint használni a kereszténységnek, — miután csaknem bizonyos, hogy a modern hitregészek, a kik legtöbbször a naturalismus és atheismus alapján állanak, megfordítják a fegyvert, mint ezt már Hegel, Volney és mások is tették, és azt fogják vitatni, hogy nem a mythologia a revelatióból, hanem ellenkezőleg a revelatio vette eredetét a mythológiából. — De ez valóságos absurdum historicum, történelmi képtelenség, a melynek az összes világtörténet, a köztapasztalás, a legújabb buvárlatok, egy szóval, minden, de minden határozottan ellentmond. — Mi e részben — rövidség okáért — csak Arnobius 3-ik századi keresztény íróra hivatkozunk, a ki egy helyt így ír: „Látod, hogy a pogánybölcsészek is ugyanazt vitatják, a mit mi monduuk; nem mintha mi — ketesztények — követnők azok nyomdokait, hanem mert ők utánozták a próféták isteni tanításai elferdített igazságának árnyékát.” (Arnob. adversus gentes l. 8.)

Innen is látható tehát, hogy a pogány mythológiában észlelhető vallásos eszmék, hiterkölcsei igazságok mindig előbb megvoltak az isteni kinyilatkoztatásban, mint bármely más pogány nép hitregészetében. — Ezért mondá Schlegel W. is: „Mentül többet firkészem a régi világtörténelmet, annál inkább meg kell győződnöm a felől, hogy a műveltebb — pogány — népek a legfőbb Lénynek tisztább tiszteletéből indultak ki, s hogy a természetnek bűvös ereje, az akkori emberi nem képzelő erejénél fogva, csak később hozá létre a pogányságot, mely a néphitben a szellemibb, felsőbb vallásos fogalmakat egészen elhomályosítja, s csak a bölcsek őrzék meg az ősrégi titkot a szentélyben.” (Prichard egyipt. mythol. fordításának az előszavában.)

Mind ezekből pedig az következik, hogy: a pogány hitregészet, előbb a pogány költeményektől, az erkölcstelen, babonás, ábrándos, téves és nevetséges elemektől csakugyan megtisztítandó; — a beburkolt, elleplezett sz. eszmék és igazságok stb. eredeti ősforrásaikra újból visszavezetendők: s ekkor aztán a hitregészet is egyike lesz a legszebb, legváltozatosabb, legélvezetesebb és egyszerűs mind leghasznosabb szellem- és jellemképző tudományoknak. — S lám, épen ez a czélja a „Kinyilatkoztatás és Hitregészet” című műnek is, a melyet oly sokan félreértének.

Hogy a mythologiai személyek és tárgyak annál könnyebben feltalálhatók legyenek: ezen mű, ezen mythologiai szótár, A, B, C, rendben, s inkább népszerű, mint komolyan vett tudományos módszerbe van szer-

kesztve, — (innen magyarázhatók az ezen műben gyakran előforduló hosszabb szentirásai, egyház szertartásai és más idézetek is) mert azt akartam, s valóban óhajtanék is volna, hogy az ilyen tartalmu művek a lehető legszélesebb körökben legyenek elterjedve és olvasva; — annyi-val is inkább, mert napról-napra mind sajnosabban kell tapasztalnunk, miszerint a modern hitregészek igen nagy része ma már azzal sem éri be, ha a régi pogányságot látja újból visszatérni, a mely ha tévelygett, ha az egy igaz Isten helyett több istent hitt is, de azért mégis csak hitt, — s épen azért nekik már ez sem kell, nem, nekik csak a teljes hitelenség, a tökéletes istentagadás, vagyis atheismus kell; — és minden áron, minden eszközzel arra törekcsenek, hogy mentül előbb azt juttassák diadalra és érvényre. — Ezen gonosz törekvések ellenében pedig az egyház is, mint az örök igazság oszlopa és erőssége, szükségképen állást kell hogy foglaljon, sorompóba kell hogy lépjen, mely küzdelemben — és mondhatni élet-halál harcban — a keresztény egyháznak, számtalan más szellemi fegyveren kívül, a pogány hitregészetnek a biblián nyugvó magyarázata is, egyik igen hatalmas fegyverül fog szolgálni mindenkor. De az atheismussal vivandó átkos harczotól eltekintve, magára a szentirás magyarázatra s általában a keresztény theologiai tudományok művelésére és továbbfejlesztésére is rendkívül fontos befolyást gyakorolhat a mythológiának az isteni kinyilatkoztatáson nyugvó fejtegetése.

Itt az én mythologiai álláspontom- és fejtegetéseimre nézve még egy igen fontos észrevételt kell tennem, a mely abból áll, hogy a keresztény egyház mindig azt tartotta s még ma is azt tartja, hogy a pogányok istenei semmik egyebek, mint ábránd-istenek. — Jel van. Én is épen azt mondom, s ha én mégis — például — Apollóban, Aeskulápban, Bacchusban, Herkulesben, Mitrasban, Perseusban stb. stb. magát a világszabadító Messiást látom és vitatom rejleni: ezt úgy értem, hogy magok a pogányok is, már olyan a milyen tudomással bírtak a Messiás iránt tett isteni ígéretek felől, hogy ők is ugyszólva: nyugtalanul és aggódva várták a Messiást, s épen azért a Messiásbani hit és biztos remény képezi az egész mythologia alapját, központját és végczélját, — s a legfőbb, hogy ők is, legalább eleintén, s még később is a jobbak és bölcsesebbek, olyformán vélekedtek — természetesen, az isteni kinyilatkoztatás alapján — a Messiásról stb. mint például Mózes, szent Dávid és a próféták, a kiknek idejében noha még nem jelent vala meg a Messiás, mégis ők úgy irtak róla, mintha csak személyesen látták és ismerték volna őt. — S hogy ez valósággal így volt, azt kézzelfoghatólag bizonyítja, például: Virgil, a ki vagy emberi értesítő, vagy isteni sugallat alapján megtudván azt, hogy a próféták és Sybyllák jóslatai szerint az ígért Messiás már csakugyan a világra jött, nagy lelkesedéssel kezdé zengeni az „Ultima cumaei” fele örökre nevezetes verseket, nyilván rámutatván az eddig csak ábrándisten gyanánt szereplő Apollóban az igazi Messiásra, az igazi Messiásra a kit — többek között — Apolló is előpéldázott és képviselt.

S lám, épen ily formán áll a dolog a többi hitregészeti személyekkel és tárgyakkal is. — Ebben pedig, — úgy gondolom — hogy nincs, nem lehet semmi dogma elle. es, semmi gáncsolni való.

Ezek tehát azon legfőbb irányelvek, melyeknek folytonos szemmel tartása mellett — az Isten különös kegyelmétől is támogatva — „Kinyilatkoztatás és Hitregészet“ című művemet — még mint nagyon fiatal tanár — megírom.

Itt kötelességemnek tartom fölemlíteni azt is, hogy nekem ezen terjedelmes mű megírásánál, a mythologiai egyes adatok és egész elbeszélésekre nézve, legtöbbször Hederich Beniamin. „Gründliches Mythologisches Lexicon“ Leipzig, 1770. és olykor a különben naturalista-Schwenck Konrad. „Mithologie der Griechen, Römer, Egypter, Semiten, Perser, Germanen und Slaven, Frankfurt an Mein, 1855“ című műve szolgált segéd- és kézikönyvül.

Az ezen műben idézett régibb és újabb írók névjegyzéke és rövid ismertetése is, legnagyobb részben, Hederich most idézett művéből van átvéve.

Vedd tehát kegyes olvasó! ezen könyvet, és elfogulatlanul, nyugodt lélekkel és békétűréssel olvassad; és én hiszem, hogy az neked is olvasás közben — s még tán később is — legalább is annyi lelki örömet és vigasztalást szerezni fog, mint nekem irásközben a mennyit szerzett, s ha semmi egyéb lelki hasznod nem lenne belőle, még akkor is fáradságod bőven meg lenne jutalmazva.

Fülöp Alajos s. k.
nyug. lelkész.

T Á R C S A.

AZ ALPESI VADÁSZ.

(Németből.)

Nem szeretnéd künn őrizni
A szelid, szép bányákát,
Életét, mely kis csermelynél
Vigan, játszva éli át?
„Nem, anyám! Ah, engedd nékem,
Hogy vadásszak szürke bércezen!“

A csordát a kürttel csalni
Nem szeretnéd gyermekem?
Oh! mily szépen hangzik a kürt,
S nyáj kolomp az erdőben.
„Nem anyám! Hadd, engedd nékem.
Hogy vadásszak szikla bércezen!“

A virágot nem szeretnéd?
Vad virág, vad bércezen,
S nem inkább az itthon szülte
Vonza kebled édesen?
„Illatozzon hadd a virág,
Szivem nem azután vágy!“

És az ifju megy vadászni,
Vágya őt, ez a vadat
Űzi-hajtja fáradatlan
Rengeteg közt s bérce alatt;
És előtte mint szélszárnya
Fut, reszket a kis gazella.

Majd az egbe nyuló sziklán,
S omlatag közt fut a vad,
Szédítő a mély alatta,
Melyen nyilként áthalad;
De nyomában üldözője
S kap nyilához, hogy lelője.

S a felhővel burkolt bércezen
Függ vadász és szőkevény,
Hol a szikiák szétrepedtek
S nincsen semmi ut, ösvény;
Mélység tátong már alatta,
A vadászt még vágya hajtja.

Némán esd a kinzott pára
Életéért könnytetl szemmel,
Hjába! szíve a vadásznak
Nem indul meg, s ijt emel;
De tüstént a szikla szélén
Megjelent a bérezi szellem...

És megóvja védekekkel
Az elkinzott állatot.
„Vad kedélyed vére szomju?“
— Mély haraggal rá morgott, —
„Nem elég a völgy vágyadnak,
Hogy itt jársz, hol vészek laknak?“

K. J.

Kisebb közlemények.

— **Heti körszemle.** *Itthon.* A tiszta-esslári bün-perben a kir. tábla is hat napi tárgyalás után meghozta ítéletét, mely az elsőbírság fölmentő ítéletét megerősíti. A per most hivatalból terjesztetett fel a kir. Curiahoz, mint legfelsőbb törvényszékhez; melynek ítélete felől, az előzmények után, szintén nem lehetünk kétségben. — *A vatikáni Magyarországra vonatkozó okiratára* ügyében decz. 15-én nagym. és ft. Ipolyi Arnold püspök elnöklété alatt tartott értekezleten bemutatott az évi jelentés. Az értekezlet a felolvasott jelentést tudomásul vette, az abban foglalt munkatervet jóváhagyta, a bizottságot a munkálatok folytatásával megbizta, a számadások felülvizsgálatát elrendelte, és a jelentésnek az ajállattvók részére elküldését elhatározta. Az ezen célra begyűlt főösszeg jelenleg 8951 frt. — *Horvátországban* az új bán kinevezésével megszűnven a kivételes állapotok, azonnal meg is nyitottat a tartománygyűlés — de mindjárt az első napi ülésen a Starcsevics párti tulzók oly iszonyu botrányt idéztek elő — mely a parlamentarismus történetében egyedül áll. A tulzók a nemzeti pártiakat tajtékzó dühvel „gazoknak“ „rablóknak“ „zsványoknak“ stb. szidták

magát az elnököt pedig a teremből formaliter ki akarták dobni. (Valóban az ily rakoncátlan elemekkel szemben a türelemnek és engedékenységek is meg van a határa Szerk.) *Fm. Símor János* bíbironok hercegprímás ó eminentiája a karácsonyi ünnepek alkalmából az időn is a szegényebb javadalmasú plébánosok közt 6000 — a káplánok közt pedig 5000 frtot osztatott szét. (Ily szép tett nem szorul dicséretre.)

— *Róma. Frigyes Vilmos német császári* herceg és trónörökös római utja és vaticáni látogatása még mindig megbeszélés tárgyát képezi a napi sajtóban. Bármit is vélekedjenek e nagy horderejű világtörténelmi eseményről némely oldalon, annyi bizonyos, hogy annak jó következményei egyház és államra nézve nem fognak kimaradni. Ezen meggyőződésének adotti határozott kifejezése maga a trónörökös is a Rómában levő német csónak küldöttségéhez intézett következő szavaiban: „Jelenlegi tartózkodásom rendkívüli alkalmat nyújt, — mert azon öröm mellett — hogy Rómában magas barátom a király hajlékában időzhetem, azon öröm is jutott osztályrészemül, hogy a sz. Atyát is meglátogathattam. *Bizton hiszem, hogy ezen látogatás mindenfelé jóstkönyv következményeket fog maga után vonni.*“

— **XXXII. Választmányi gyűlés,** mely tartatott 1883. évi december 16-án. Jelen voltak: dr. Tódor József alelnök, Nagy Imre kanonok, Gidófalvy Gergely, dr. Cserni Béla, Barabás Gergely vál. tagok, Avéd Jákó pénztárnok, Fogarassy János ellenőr, Pál István titkár.

A jegyzőkönyv hitelesítették.

2. Alelnök bemutatja Imecs F. Jákó „sz. Péter a kecskével“ című köteles munkáját. Kiadatik a II. szakosztálynak véleményes bírálat végett.

3. Alelnök bemutatja Kovács Gyárfás „Nyílt levelet“ az elnökséghez, melyben azt kéri, hogy mivel a társulat legutóbbi közgyűlésén tartott felolvasása a társulat közlönyében megbírálatott, mielőtt ott közzététetett volna dolgozata is, vagy ezen dolgozata, vagy legalább jelen nyílt levele alapján közzététessék. — A választmány a hivatkozottközlésben nem lát bírálatot, az egész jegyzőkönyv, s így a kérdéses ügyre vonatkozó rész is, mint „historia facti“ hü elbeszélése lévén a történetnek, hitelesítve van, — de azért illetőnek jogában áll annak hitelessége — de csak is ez ellen, alapos kifogásait megtenni. A közlésre vonatkozólag áll a választmány az akkori közgyűlés jegyzőkönyvének nyilatkozatához.

4. Dr. Cserni kéri a választmánytól a szerkesztőség i szállás és kiadói teendőikért járandó illetékének januártól junius végéig való előlegezését. — A választmány tekintetbe véve az okokat, a kérést teljesíti, s az alelnököt a kiutalásra felhatalmazza.

5. Az állandó számvizsgáló bizottság nevében Gidófalvy megteszi jelentését, mely szerint a pénztár állása a következő: Egész évi forgalom: Bevétel 1958 frt. kiadás 1280 frt 70 kr. Pénztári maradvék 677 frt 30 kr. künnlevő

követelés átlag 739 frt. Pénztári maradvék 677 frt 30 kr. követelés 739 frt. összeg; 1416 frt. 30 kr.

— A jelentés tudomásul vétetik.

Kapcsolatosan ezzel a választmány ki mondja — hogy miután a lappal szétküldettek az utalványlapok, az eredményt bevárja, — azután esetleg postai megbízás fog szétküldetni, a csökönyös hátrálékosokkal szemben pedig a pénztárnok keze feloldatik a beperesítésre.

6. Alelnök a kitüzendő pályázatra indítványozza, hogy ne meghatározott tételek tüzessenek ki, hanem csak is a munkálkodási kör jelöltessék meg. — Alelnök indítványa elfogadtatik, pályadíjjal 50 frt tüzetik ki egy — a népet legközelebről érintő dolgozatra beszély, rajz, vagy értekezés alakjában, melynek terjedelme 1—2 nyomtárvonal lehet. Harárídvöl 1885. január 1-je tüzetik ki.

7. Indítvány tétetik és annak alapján kimondatik, hogy jegyzőkönyvileg felszólítassanak azon belső választmányi tagok, kik a gyűléseken nem szoktak megjelenni, hogy mivel őket a társulat megisztelte, ezen megiszteltetésnek az által tegyenek eleget, hogy a választmányi gyűléseken megjelenni sziveskedjenek.

Jegyzőkönyv hitelesítésére Nagy Imre kanonok — Gidófalvy G. és Barabás G. választmányi tagok kéretvén föl, a tagok egymásnak boldog ünnepeket kívánva szetoszóltak. *K. m. f.*

— **Karácsony Piskin.** „Szép!“ ezen szóval kezdem tudósítáomat, melyben nem szükséges sem a *πνευματι* sem a *φρονησι* a tulságos megerőtetés által szokott nyugalmából kizavarni, elégséges itten a külhatásokat egyszerűen reproducalni. Piskii kirándulásunk, illetve missiónk után a megragadó eleven képek még most is rendezett egymásutánban huzódnak el lelki szemeim előtt s teljesen összhangzó harmóniában állítják elő a mit a tudományok tudományának egyik felvértezett bújoka hosszas tanulmányozás s még több elmélkedés által magasba emelkedő eszellemlétrejára segítségével az ideál és real régiójából a logika, metaphysika, aesthetika, pneumatika etc szóval philosophia elveiből tiszteletreméltó józan következtetéssel de quaerit, educat, inducat: „igaz, hogy a szépnék eszméje a tárgyilagoss czélszerűsége alapszik.“

Sed ad rem! Meghozá szívünknek vigilyjét a karácsonyaidő Istene, e hó 24-én reggel fél 10 óraker meghattottan állék a gyulafehérvári induló ház udvarán... mehét... hármacsán — Dr. Tódor József, Pál István collegák és derék magam elfoglalók egy csinos kupében kényelmes helyeinket. A közejövő biztató arca animot adott, és beszélgetés kezdődék a történelmi nevezetességben Krózus gazdag Gyulafehérvártól a piski telepig terjedő és Ceres isten által — határozottan állíthatni — a bérczes kis házában legnagyobb mértékben kedvelt, most az ártatlanság mezében szunnyadozó vidékről, melynek minden talpalatja vérrrel van megszentelve. Azt nem is kell említenem, hogy Martinuzi Frater György, Báthory és a magyar Hercules, Kinizsy volt beszédünk tárgya, hol Klio, kinék egyik kegyeltjét szerencsés vagyok Pál István barátunkban a triumviratus egyik tagjában bemutathatni, — lévén a tör-

ténelem, az ő életeleme — autentice érvényesítette szép szorgalma édes magzatját t. i. historiai tudományát.

„Alvincz, Alkenyér, Szászváros,
Nincs még bennetek sok gyáros. . .
De most rohanjunk előre
Nini — látszik Piski hegye!

Tehát megérkezünk volna a virágzó, kedvelt telepre. Igen. Megfékezett, zabjától megfosztott, csak előbb oly tájékozó paripánk utolsó erőlködésében megtörvén, bánkodva látszik fenyegetni oconomusát, kit mi tks daru-vári Paulé Iván urban sokan mélyen tisztelünk. Ő már többször emleket emelt magának „acre perennius“. Nagy eszmékkel foglalkozó, Istent és hazát tisztán szerető, könyved közlekedésű, de mégis komoly, nemeshez illő szellemét, férfias külső alakjáról most még teljesebben leolvashatám mint máskor. Előttünk állott több vasuti hivatalnokkal egyetemben, mondva nekünk a vallásban buzgó igaz kath. piskii nép nevében szívből jövő s ahhoz szóló „Isten hozott“-at.

Pál collegánk a piskiek előtt még ismeretlen lévén, dr. Tódor József collega ur, mint a piskiek főmissionáriusa által a jelenlevőknek mindenekelőtt be-lón mutatva

Déli 12 óra lévén, következett a bójtós ebéd, mely alatt természetesen az ünnepi program is meg lett készítve.

„Karácsony szenvedő“-jét melynek symbolikus jelentésén kívül még más értelmet is adnak a „tudósok“ ek. Pawlasz Ede főmérnöknek jelesen művelt szép családja körében töltöttük. Itt meg is érvék azt az időt, hogy kezdetét vette az angyalok gloriája által üdvözölt szent karácsonyi ünnep. Az angyal minket is meglepett.

A földszinti lak ebédijéből vidáman menénk fel az emeletbe, hol már a fényben uszó karácsonyfa-nak, ünnepi nevezben ekeskedő, vonzó alakja várt reánk szelid fényével a szombat élenken megvilágítván. Amig ebben gyönyörködtünk, egyszerre csak hordárok raja törtet fel a lépcsőkön kosarakkal hatalmasan megterhelve, melyeknek valóban értékes tartalma tek. Paulé Iván grátiája folytán a család tagjai és köztünk lett kiosztva. Én is kaptam két oly Reifehen álló, tüzskölő paripát, hogy még a bécsi „Burg“-kertben sincs külömb.

Karácsony első ünnepén a piskii telep által még eddig sohasem élvezett sok szent misében részesült a hitközség, lévén neki ez alkalomból három papja. Az ünnepélyes isteni szolgálatot segédkezésünk mellett dr. Tódor József kartárs ur nagy svavitással tartotta. „Gloria“-kor taraczklovések hordatték az égből leszállott isteni caesemó isteni születése föltötti közörmöt. Evangelium után celebráns ur a nép szívéhez magyar nyelven szólott, — tapintatos ügyességgel és jártassággal a karácsonyi ülepkör jelentőségét fejtegetvén s minden oldalról még ismertetvén az egyházi évkör hajnalcsillagát, a kis Jézust szülő szent karácsonyt. A segédletünk mellett megtartott szent mise alatt ártatlan gyermekcsoport, mintha versenyezni akarna az angyalok és pásztorok himnuszai-
vai eredeti ősi magyar karácsonyi szent énekeket zengede-

zett, a mi eo ipso dicséri lelkes karvezetőjük, a derék Ulrich vezér tanító urat.

Az ünnepélyesen felekesített s a páratlan buzgalmu „kedves Pazorek“ határtalan áldozatkészségét számtalan gyertyák tündöklő fényében leragyogó gyönyörű oltár-nál teljes diszben megtartatván az isteni szolgálat, vonultunk a franczia „Menu“-vel diszkeskedő, de magyaros asztalhoz. A hol természetesen a magyar ember nem tagadhatvan meg őseitől öröklött szokását, a harmadik fogásnál Dr. Tódor collega ur a nemes főnöknek köszönetet sietett szavazni a cultura s vallás nevében, felemlítvén, hogy Paulé ur mennyire megértette és mekkora áldozatkészséggel mozdította elő mindig Piskin a gondos Főpásztor Lőnhárt Ferecz 5 excellentiája magasra törő nemes szándékát. Szünni nem akaró éljenzés következett a talpra esett toaszt után. Köszönté még Paulét jó magam s Szathmári tanító; Wolf hivatalnok pedig a missionariusokról emlékezett meg szívvelyes szavakban.

De hogy szerfelett hosszas ne legyek azt hosszasan nem esetelem, hogy minő kedvesen töltök mindig az estvéket tek. Paulasz ur kedves családja körében.

Szent István protomartyr napján igénytelenségem tartotta a szent szolgálatot, evangelium után német szövegű szent beszédben ecsetelvén a Jézus Krisztus által számunkra megszerzett isteni fűság magasztos voltát. Arról sem szölok hosszasan, hogy a szent ténykedés után Paulé főnök kifogyhatlan bőkezűsége és vendégszeretete folytán gazdag terítékű ebédben részesülénk, melyre hogy a jó Pazorek is meghiva lőn, az a nemes gondolkozású főnök szép lelkét igen előnyös szimben tüntette föl.

Nunc venio ad ultimum ast celeberrimum. Karácsony 2-od napján 5 órakor d. u. szokatlanul fel volt ekesítve a piskii induló ház nagy ebédlő terme. Karácsonyfákról lesugárzó gyertyafények s más gyertyák, lámpák lampionok fény özőnében usztunk. Valogatott publikum se-reglett össze. A terem közepét iskolás gyermekek mindkét neme bizarr vegyülekben töltötte be. Pont 5 órakor megadatik a jel az ünnepély kezdetésére. Ulrich vezér tanító átérzett meleg szavakban fejtegeti ezen ünnepejy jelentőségét és daruvári Paulé Ivánnak a gyermekek bálványozott Maecenásának bőkezű adakozásáért a 200 jelenlevő gyermek csapat nevében halás köszönetet. rebeg. Magvas beszéde már nagyon meghatott; de midőn mind térdre borultak és vallásos hálaérzetüket a jöltevéérti imában nyilvánosan önték ki, meghatottságunk könnyekig fokozódott.

Ima végeztével a derék főnök saját kezével osztotta ki a drágábbnál drágább ajándékokat, a gyermekek család körülményeihez mérten egyiknek téli ruhát, másnak játéktárgyat osztogatván. Ezeknek sokaságát és az elosztott kalácsokat meghatározni nem tudnám, de tájékozásul képzelje magát a kedves olvasó egy módos bazarban s akkor lehet arról fogalma.

Most pedig még szives üdvözlöt der alte H. Bründl bácsinak, Lakos, Nuber stb. uraknak, kik minket a utolsó perczig híven kísérték. Boldog újévet a jó piskieknek!

Lr. V. F.

Irodalom.

— Előfizetési felhívás az „Uj Katholikus Társadalom” című politikai lapra. Deczember 1-jével új előfizetést nyitunk az „Uj Katholikus Társadalom” című politikai lapra. Midőn bátorkodunk a tisztelt közönséget minél számosabb előfizetésre felkérni, tesszük ezt azon megnyugtással, miszerint nincs szükségünk lapunk érdekében reclamokhoz fordulni, hanem hogy a lap adozatjeljes multja, gazdag tartalma, kifogástalan katolikus iránya, azon függetlenség, melyet fölfelé megőrizni, valamint a rokonszenv melyet megnyerni bírtunk, a legjobb és leghatásosabb kortesek lesznek, melyek az ó év végével s az ujnak kezdetén érdekünkben szállani fognak. Mélyen tisztelt előfizetőinken kívül semminemű segélyezésre semmiféle támogatásra, csak is hön szeretett elvökönaink jóindulatára számítunk, s abban mintekkorig, ezutánra is biznunk kell. A rokonszenv melyet irántunk sokszor tanúsítani szivesek voltak, egyedüli horgonyai reményességünknek, mely bizalom fentartásáért törhetlen elhűséggel, fáradhatlan szorgalom és erőmegfeszítés mellett szívesen és készségesen működünk. Önök nagyrabecsült pártfogóink és lapunk egy közös célt tartunk szemünk előtt, ugyanint a katolikus elvek legmesszebb ható elterjesztését, a valódi szabadelvűségnek legkövetkezetesebb fentartását és követését, és legszélsőbb határokig terjedő védelmezését szent ügyünknek, mely mindennütt, ahova csak tekintünk, legelkeseredettebb és legvakmerőbb ellenségek által támadatik meg. Midőn mélyen tisztelt olvasóink további jóakarátára és támogatására teljes bizalommal számítok, ajánlom magamat becses jóvoltukba jövőre is és kérem az előfizetés mielőbb megújítását. Mert lapunk nagy változásoknak néz elé. Hogy korunk igényének és nagyrabecsült olvasóink kívánatának megfelelőjünk, elhatároztuk, miszerint 1884-iki január 1-től kezdve minden előfizetési ár felemelés nélkül lapunk, az „Uj Katholikus Társadalom” ne amiként eddig egyszer, hanem hetenként kétszer fog megjelenni. Tehát 1884-iki január 1-től az „Uj Katholikus Társadalom” az eddigi előfizetési feltételek mellett, ugyanint: egész évre 6 frt. fél évre 3 frt. negyed évre 1 frt 50 kr. előfizetési összegért minden vasárnapon és csütörtökön fog megjelenni.

— Előfizetési felhívás a Religio és a Katholikus Theologiai folyóirat 1884-ik évi folyamára. Magyarország keresztény létének alapjai nagy veszélyben kezdenek forogni. Iskola-rendszerünket az állam úgy alakította át, hogy mikor valaki az egyetemet elhagyja, akár hitehagyó Julián császárral foghat kezét, ha tetszik. Most már a családot támadták meg, abban a szellemben, hogy keresztény szülőtől meg nem keresztelt ivadékok is származhassék, és így egy új pogányság nemsokára Magyarországot bevett vallásai között foglalhasson helyet. E mellett az ingatlan föld körül is addig-addig reformoztak, hogy végre az anyaföld is kezd inogni a magyar nemzet lábai alatt. Amire Magyarországnak ily körülmények közt mindennek fölött szüksége van, az egy erőteljes, regenerált közszellem, mely a keresztény elvek tiszta levegőjét szeresse és ebből táplálkozzék, ne a sem Istent sem hazát nem ismerő

cosmopolitikus felforgatás miasmáiból. A mi különösen a nálunk is mind éberebb érdeklődést követelő társadalmi kérdést illeti tekintve hogy az ember testből áll, de szellemmel táplálkozik előttünk a társadalmi politika két főpostulatának: az anyagi közölét s a szellemi emelkedettség köztös elvének összhangjales vezéricsillag. Kezdtől fogva mostanra szigoruan elvlap lévén a Religio, ugy mint eddig, ezután is a keresztény eszmék és elvek emelkedettebb contemplatióinak zászlóját fogjuk lobogtatni, ugy a mint elvlaphoz illik, szilárdan és rendületlenül, a köznapi események és érdekek zürzavaros moraja fölé emelkedett tárgyilagossággal, mérséklettel és nyugodtsággal, az elvek sziklatermészetének érzetét kelesztve abban az irányban, a hol erre szükség van, és viszont, a keresztény elvek örök ifjúságának rugékonyságára hiva fel figyelmét azoknak, kik a catholicismura merevséget vagy dermedtséget mernek ráfogni. Ez a Religio programja az éppen most napirenden levő kérdésekre és a fejünk fölött függő körülményekre alkalmazva. A Religio nem egyéni próbálkozás, hanem ma-holnap félszázados, minden particularis vagy magánérdektől ment közlönye a magyarországi catholicismusnak.

— A K a t h. T h e o l. F o l y ó i r a t r ó l e h e l y ü t t n e m sok mondani valónk vagyon. Mily imponans, ellenállhatatlan hódító erővel bír a mélyre ható, lelkiismeretes tanulmány és tudomány, annak példáit szemléljük közvetlenül itthon is, főpásztorainknak mély tudományos észjárással, subacto ingenio alkotott elvi szövegeiben, melyekkel oly fenségesen teljesítik a docete omnes gentes által rájuk ruházott nagy tisztet, tanítva a nemzet lehölésebbjeit is megmagasabb bölcseségre. E magasröptű tudományos szellemnek ápolására vállalkozott a K. Th. F. Mily sikerrel: azt egy év lefolyása után megmondani nem, hanem inkább csak nemélni lehet. Bennünket a kezdet nehézségeinek leküzdése után, t. munkatársainkkal együtt, kitartásra buzdít az elismerés, melylyel a folyóirat találkozott, és a felvállalt köteleesség teljesítését követő érzet lelkesítő hatása. A Religióra előfizethetni egész évre 10, félvre 5 frtjával alulirotnál Staezióutca 55. vagy mig mást nem jelentünk, a Kocsi S. utóda féle könyvnyomda irodájában, Muzemkörút 10. sz. a. A Kath. Theol. Folyóiratra előfizethetni egész évre 5 frtjával csupán alulirotnál, Budapest, deczember 14. 1883. Dr. Breznay Béla.

— Előfizetési felhívás a Havi Közöny hetedik évfolyamára. Az új év közeledtével van szerencsém a Havi Közöny 7-ik évfolyamára az előfizetést ezennel megnyitni. Megjelenik továbbra is eddigi akkiban. Hamar Pál véleménye az egyetemi alapról a jövő évben fejeztetik be, Előfizetési ára egész évre 4 frt. félvre 2 forint. A kik inteniók elvégzése által óhajják a Havi Közönnyt továbbra is jártni, azoknak van szerencsém egyenkint az egész évi folyamára ezennel husz inteniót assignálni. Csak arra kérem az igen tisztelt megrendelő urakat, hogy ebbeli szándékukról közvetlenül engem méltóztatassanak értesíteni. Elegendő erre, ha az assignatiót tartalmazó ára ezen lapon levő szelvény hozzám egyenesen beküldetik. A pénzküldemények a Havi Közöny kiadóhivatalához (Csanádegyházmegyei nyomda Temesvár) intézendők. Uj-Pécs 1883. deczember 15-én Tokody Ödön, plébános és a Havi Közöny szerkesztője.

— Felhívás előfizetésre. Nem hiszük, hogy sok szót kellene annak kimutatására vesztegetnünk, hogy a **Kalocsai Néplap** s a hozzá hasonló irányú lapok annál szükségesebbek, mennél következetesebben törekszik a hitetlen liberálisizmus hazánk elkereszténytelenítésén. A hitetlen liberálisizmus mivel sem mutatja ki hibben hazug természetét, mint azal, hogy olyan intézményeket létesít, olyan törvényeket alkot, melyekről tudván tudja, hogy a vál szótoknak nem kellenek s mégis létesíti, mégis meghozza azokat. Nem világos rászédése-e ez a népnek, melynek bizalmát a hitetlen liberálisizmus visszaél? S mivel az ilyen émitásnak, rászédésnek csak káros következményei lehetnek, — mert rossz fa jó gyümölcsöt nem teremhet, — hazája iránti köteleiséget teljesít mindaz, ki rámutatva a bitetlen libe-

„jainzus kárhozatos működésére, a polgárokat felvilágosítani törekszik azon örvény felől, melybe a hazát a hitetlen liberalizmus szülte intézmények mulhatatlan dönteni fogják. Lapunk figyelmes olvasói tudják, hogy mindig hódoltunk azon keresztény alapelvek melynélfogva a felsőbbség iránt a polgárok tisztelettel, engedelmességgel tartoznak. — mert a hatalmasság Istentől van, Istentől rendeltetett, — azért pártoltuk a kormányt minden méltányos és helyes törekvésében; de megórtunk ott s abban, ahol és amiben a hazára veszedelmet láttunk. Ez leendő jövőre is a szabály, melyet szem előtt tartunk. Tisztelettel és bizalommal kérünk mindenkit, hogy lapunkat, — melynek olcsóbb s tartalmasabb a nép számára nincs az országban, körtökben terjeszteni sziveskedjenek, hogy kedvezőbb anyagi viszonyok között mindig többet és többet nyújthassunk. A „Kalocsai Néplap“-ra előfizethetni: Egész évre 2 frttal, félévre 1 frttal, negyedévre 50 krral, Gyűjtőknek hat előfizető után egy tiszteletpéldány jár, vagy az ennek megfelelő díj, melyet visszatarthatnak maguknak. A szerkesztőség.

— Előfizetési felhívás a „Népujság“ politikai és vegyes tartalmu hetilap 1884. tizenötödik évi folyamára A „Népujság“ megjelenik minden héten egyszer, csütörtökön, egy iven. Előfizetési ára: Egész évre 2 frt, fél évre 1 frt, negyedévre 50 kr. Az előfizetési pén ek leggyorsabban s legolcsóbban posztalványon küldhetők a Népujság szerkesztőségéhez Egerbe, Gyűjtőknek minden hat példány után egy ingyenpéldánnyal vagy az ennek megfelelő pénzösszeggel szolgálunk. A tiszteletpéldány bárki nevére átirattható. A magyar nép tizennyé év óta ismeri kis lapunkat, épen ez bátorít arra, hogy Isten segédelmével a tizenötödik évben is folytassuk. Jelszavunk maradjon: Isten, haza, király! Eger, 1883. decz. 8. Luga László, kiadó és szerkesztő.

— Megjelent a „Tájékozó és Egvház müvészet i Lap“ szerkesztik és kiadják Füssv Tamás és dr. Czobor Béla. Budapest lövész utca 13. 1883-iki folyam XII. szám. Deczemberi füzet. Tartalma I. Tájékozó: Aljtisunk internatust a tanítóképzők mellé. (Befejez.) — Viszszatekintés az erd. r. k. Statusgyűlésre. — Valljunk színt.

— Az iskolaszekek fhibája. — Egyházpoltikai á tekintés. — II. Egyházművészeti lap: Széchy Dénes bíbornok kelybe. (Bef.) A lelkeszkedő papság köréből. — Irodalom. — Vegyesek. — Ábrák jegyzéke. — Műmellékletek. — Hangjegyek. — Beszűrendes tárgy és névmutató. — Tartalom. — Ábrák. — könyvisme. — Ára egész évre 6 frt.

— „Isten Igéje Szentbeszédekben.“ Szerkeszti Jacicza Lajos ravazdi lelkész. IX. évfolyam. 1. füzet. Tartalma: Új év napra. A polgári év kezdetének hármás jelentősége. — Vízkeresztre: A napkeleti bölcsek hármás ajándéka. — Vízkereszt után I. vasárnapra: A gyermekek elvadulásáról. — II. vasárnapra: A kath. egyház tana a házasságról. — Jézus nevének ünnepe: Jézus sz. nevének áldásos hatásáról. — Víz. után III. vasárnapra: Az engedékenység és előzékenységről. — Gvertyaszentelő b. Asszonyuapra: A halál félelméről. — Ára 2 frt.

— „Jézus sz. Szívének Hírnöke.“ Havi folyóirat az imaapostolságnak és Jézus sz. Szíve tiszteletének terjesztésére és ápolására. Szerkeszti Tóth Mike Jézus társaságának tagja. Tartalma: Üdv az olvasónak! — Hív a zászló! — Igéreték. — Jézus szívének virágos kertje hazánkban. — Jézus sz. Szívének örömei. — Jézushoz! mert szeret. — Jézus sz. Szívének áldásai. — A kis Jézus vendégei Bethlehemben. — Az életből I. — Isten országának terjedése a földön. — A folyóirat egész évi ára 1 frt. 50 kr. Minden küldemény vagy értesítés a szerkesztő nevére czimzendő: Kalocsa (Collegium.)

— „Szemle.“ Vegyestartalmu hetilap, illustringazdasági és sportrovatokkal. Első évfolyam 2. szám. Szerkesztik: gf. Zichy Imre, Balázs Sándor és gr. Kreith Béla. Budapest, váozi körút 17 sz. — Ára negyedévre: 2 frt. 50 kr. félévre: 5 frt. — E dus tartalmu, valódi műizléssel és elegantiával kiállított lap előfizetőit értesíti a

szerkesztőség, hogy az előfizetés ideje nem 1883. decz. 1-től hanem 1884. január 1-től fog számíttatni; vagyis a „Szemle“ első évfolyama és rendez megjelenési ideje 1884. jan. 1-én kezdődik.

— „Élet és Irodalom“ czimen 1884-től kezdve új szépirodalmi és társadalmi hetilap fog megjelenni Kolozsvárt Hegedűs István és Korbuly József szerkesztők vezetése alatt. Az új lap Jókai Mórnak e lap számára írt „Láda! Kérnek, Jász-e?“ című elbeszéléssel nyílik meg és meg fog jelenni minden vasárnap egy és a szükséghez képest másfél nagy iven, színes borítékban. A lap előfizetési ára egész évre 6 frt. Megrendelhető Kolozsvárt a Szerkesztőségnél, Belmonostortutca 20. sz. Mutatványszám kívánatra ingyen küldetik.

— Megjelent: „Havi Közlöny“ az elméleti és gyakorlati lelki pásztorok köréből. VI. évfolyam 1883. deczemberi füzet. Tartalma: Egy figyelemre méltó pont a lelkipásztori kötelek köréből. A legf. oltárszentesség kenyérszínének megújításáról a szentségtartóban. — Magón Votivművek elmondásának kötelezettsége. — A siket némák gyontatása és áldoztatásáról — Sigillum Sacram. Confessionis. — Bölcs mondások a vallási oktatásról és vallásos nevelésről. — Pápai constitutio szt. Ferencz 3-ik rendjének reformjáról. — Miniszteri rendelet a kiskorúak megkesztéséről. — Kivonat a pécségyházmegyei bonyhádi egyházk. ősi tanácsközményának jegyzőkönyvéből. — Irodalom. — Személyzetiek. — Tárca: A rajongók. Tört. regény. — Szerkeszti: Tokody Ödön. Új pécszett. Torontálmegyében. Ára 4 forint

— Új politikai és közgazdasági képes hetilap fog megjelenni a hirlapirodalom piacán a jövő évtől kezdve „Talpra Magyar“ hangzatos czimvel. Megjelent hetenkint váltakozva 1 és 1 és fél iven. Előfizetési ára: Egész évre 4 frt; félévre 2 frt; negyedévre 1 frt. A ki félére előfizet, február hóban számos képpel díszített emlékkönyvet kap ily czim alatt: Halottárból, mely a király szegedi látogatását fogja sok más érdekes eseménnyel együtt a magyar nép könyves polcán megörökíteni. — A ki legalább három előfizetőt gyűjt, a n. negyedévre 3, félére hat frt, csak ez összeg kétharmadát tartozik beküldeni; más szóval 3 frtból csak 2 frt; 4 frtból 2 frt 70 krt; 5 frtból 3 frt 70 krt; 6 frtból 4 frtot stb. — A ki tehát pld. kilencz frtot gyűjt, fáradságáért 7 frt elismerésben részesül s csak 6 frtot köteles beküldeni a szerkesztőséghez. A kik husz frtot gyűjtnek, azok a megjelölt kedvezményen kívül még más meglepetésben is részesülnek. A legtöbbet gyűjtő pedig újvi ajándékkal 5 darab arauv jutalomban részesül. — Előfizetések a „Talpra Magyar“ kiadóhivatalához Budapest. Egyetemutca 4. sz. küldendők. A beküldött mutatványszám igen tartalmas és érdekes; képei nagyon szépek; kiállítás csinos mondhatni elegans. Ajádljuk olvasóink b. figyelmébe. —

Napi események köréből.

— Mélyen tisztelt olvasó közönség! Lapunk jelen száma ez évben az utolsó; s midőn azzal a lefolyt 1883-iki évtől bucsut veszünk nem tehetjük, hogy i. t. olvasóinknak anyagi és szellemi pártfogásáért forró köszönetet mondva, egyszerű mind az örvendetes viszontlátás reményében szívünk egész teljéből ne kívánjuk mindnyájuknak: „A legboldogabb újévet!“

— Fm. Haynald Lajos bíbornok érsek metropolita ur ő Eminentiája az erd. rom. kath. Statusnak a f. évi október hó 10-én tartott gyűléséből hozzáintézet feliratára a következő választ kegyeskedő küldeni: 3228 sz. Nmlra és ftdő Püspök ur! Különösen Tisztelt Status Gyűlés! Kiváló szivességgel nyilatkozta Nagy méltóságokt f. évi oct. 10-én kelt nagybecsű iratukban erdélyi püspöki működéséről és az odaváló anyaszentegyház magas érdekei iránt való köteles metropolitai gondosságomról. Az Istentől rendelt és feladata nagyságával minden tehetséget meghaladó magas elhivatásban a jóakarattal megvált és meggyan bennem, — de hogyha ennek sikerült valami

hasznosat tenni: Isten szent malasztjainak teremő erején kívül azon általam soha eléggé meg nem hálálható közreműködésnek köszönhetem, melylyel az erdélyi megyei istones papság és a jó nép derék világi vezérei támogatták igyekezetemet, munkásságomat célhoz vezették. S most is nagy buzgósággal, nagy sikerrel munkálkodnak ott — hol most metropolitai tevékenységemnek a siker előidézésében már csak a dolognak kisebb része jut. — Mily részét végzi Nagyméltóságod, milyet a Statusgyűlésnek egyéb kitűnő terfiai: az egykor az élet könyvébe beírva fog a Szentek közönségében nyilvánossá lenni. Az istones és nagyérdemű munkásoknak igyekezetein és működésén nyugodjék az Égnek áldása és sikeresítse azokat! Magamat tapasztalt kathol. érzeteikbe ajánlva, megkülönböztetett tisztelettel hajlok meg jelességök előtt és maradok, Budapesten 1883-iki decz. 12-én Nagyméltóságodnak s különösen Tisztelt Statusgyűlésnek alázatos szolgája Dr. Haynald Lajos kalocsai érsek. Kath. Statusunkat megosztuló eme magas leiratot a bíboros főpap iránti hódolatot teljes tisztelettel fogadja velünk együtt Erdélyi katholicus közönsége.

— Legfelsőbb adományozások. Királyunk ő felsége a csik iázárfalvi rom. kath. templom építésére 400 frtot, a fogarasi rom. kath. iskola javára pedig 200 frtot kegyeskedett adományozni magánpénztárából. Továbbá Orláth községben az ottani rom. k. magyar iskola javára két telket átengedélyezni méltóztatott.

— Jó tékonyság. Nagymélt. Lönhart Ferencz kegyelmes főpásztorunk 40 elemi tanító számára ez év. negyedben is püspöki pénztárából 496 frtot kegyeskedett segélyképen kiutalni. A nagyszabeni terézvárhazi növendékek karácsonfája számára pedig 25 frtot méltóztatott ajándékozni.

— Karácsony-est a püsp. udvarban. A püspöki lak nagy éttermében az idén is ott ragyogott a szegény gyermekek számára állított gazdag karácsonyfa, a kis Jézus kedvencei az idén is, mint a mult évben, a kegyes Főpásztor kifogyhatlan bőkezűségéből az udvari személyzettel együtt gazdag ajándékokban részesültek. — Az árvák és szegények Istene, kinek csodás gondviselésére püspöki beiktatási szózatában saját magis személyére vonatkozólag is oly megható ihlettséggel hivatkozott vala az alázatos szívű Főpap, legyen méltó jutana ezen áldott nagylelkűségnek! —

— Papszentelés. Püspök urunk ő nagyiméltósága Kozar Ferencz kegyesrendű, Dassievicz Eustach, Havasi Fortunát, és Hassák Vidor minorita rendű növendékeket a decz. 21-en fölvelt kisebb rendek után decz. 22-én alszerpapokká, 24-én szerpapokká és 26-án áldozókká kegyeskedett felszentelni. Ez utóbbi napon magas vendégszeretetében is részesítte az új papokat a kegyes Főpásztor, mely alkalommal nem egy talpraesett felkö-

szöntőben lőnek kicserélve a meghatótt szívek benső érzelmei.

— Karácsony-est a papnevelésben. Születésének emlékkünnepén a Jézuska kedves papnevelőkeinkhez is betekintett, feltárni előttük kedves drága ajándékait. Nem a röpke öröm, de azon ártatlan boldogság, mely lelkükben megújítja a gyeekekör emléket, a mikor a Jézuska szemének mosolygó tekintetével először pillant a karácsonyfa zöldjéből rájuk, — kész, hogy őszinte s mélyen érzett halát mondják e lapoknak is hasábjain azon tenkölt lelkületű, méltán tisztelt Uraknak, kik a Jézus ajándokait hozzájuk jószívuileg közvetíték. Első sorban Püspök ur ő excellentiáját illeti a gyermeki köteles hala, ki 12 frt, és 12 drb. könyvvel volt kegyes fia örömeztvélyét elémőzdiani. Ajándékoztak ezen kívül: Nsgos Barts Ferencz nagyprépost ur 6 frt, s egy nagy kosar almát; Nsgos Andrassy István apátkanonok ur 5 frt, s 10 drb. értékes könyvet; Nsgos Kapatán Márton kanonok ur 3 talért s egy darab könyvet; Nsgos Nagy Imre, Beke Antal, Kardos Ignacz, Kolosi Antal kanonok urak sok s becses könyveket; Dr. Todor József hittanár ur 10 drb. Dr. Veress Ferencz lyc. tanár ur 1 dro, — Lamasi Aron püsp. actuarius ur 2 drb, — Fogarassy János karnagy ur 4 drb, — a papnevelői elöljáróság 22 drb. könyvet; tekintetes Nagy József gyógyszerész ur 7—8 irtny. kedves és a nevendékek figyelmét kiválólag érdeklő tárgyakat. Ünnepe előestéjén örömeteljes szívvél gyűlt a nevendéksereg a papnevelő nagyobb termében össze, s — az elöljáróság gyönyörére is, mely az estvét a nevendékekkel együtt tölté, — boldog lelkesedéssel, de rüit figyelemmel vart az egyes tárgyakra, a mint azok nyere menyeként tombolajáték utján kiosztattak. Ének, zene, vidám megjegyzések, tréfa s sok jó szó fűszerezték folyton az ajándéktárgyak kiosztását; fél tizenegy órakor pedig Tóth István főductor gyöngéd szavakban tolmácsolva azok részére társai háláját, kik gondoskodásukkal őket így igyekeztek boldogítani, az örömeztvély véget ért, a növendékek az Ur házába siettek, lekérni bizonyára jölelkü pártfogóikra a Jézuska áldását, békéjét is, melyet őszintén mindnyájoknak lelkükbe kívánnak. — Dr. Szuhy Béla, hitanulmányi felügyelő.

Szerkesztői üzenetek:

— **L. D. urnak, Gyurón.** Nincs semmi baj; Önrel mindig rendben voltunk és vagyunk. Csak semminemű rémképek ne háborgassák irautunki jóindulatában.

— **Sz. J. urnak Vágás.** Becses kívánsága szerint cselekedtünk. Hát kedves bátya! arrafelé semmiféle egyházi, tanügyi, stb. érdekesebb jelenég nem szokott előfordulni. A „Vidéki levelek” kegyelmei olvasóközönségnek.

— **Horváth Lajos urnak.** Az alapszabályok értelmében még 1884. évre is köteles maradni s csakis ezen év végén a kilépést írásban az elnökséghez intézve kérem, bejelenteni.

— **Szánthó Viktor urnak.** Tartozása semmi sincs.

Kiadja: Az erdélyi r. kath. irodalmi tarulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA. FABIAN SANDOR. GIDÓFALVY GERGELY. STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján (Lövy B.-nál) Gy. Fehérvárt.